

Τρίτη, 21 Μαΐου 2002
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΘΕΜΑ Α1

α. Γιατί η εργατική τάξη στην Ελλάδα δεν κατόρθωσε να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στις κοινωνικές εξελίξεις του τόπου έως το 1910;

[Μονάδες 10]

Απάντηση:

Βλέπε σχολικό βιβλίο “Ιστορία νεότερη και σύγχρονη”, Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη, ΟΕΔΒ: σελ. 14 – 16 Η εργατική τάξη, έως το 1910, ... βιομηχανικής υπανάπτυξης του τόπου.

β. Ποιες είναι οι πολλαπλές συνέπειες που προέκυψαν για την Ελλάδα μετά την ενσωμάτωση των Νέων Χωρών στον εθνικό κορμό με το τέλος των Βαλκανικών πολέμων;

[Μονάδες 16]

Απάντηση:

Βλέπε σχολικό βιβλίο “Ιστορία νεότερη και σύγχρονη”, Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη, ΟΕΔΒ: σελ. 48 – 49 Με τους Βαλκανικούς ... για μια μελλοντική ανάπτυξη.

ΘΕΜΑ Α2

α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα δεδομένα της στήλης Α και δίπλα στο καθένα το γράμμα της στήλης Β που δηλώνει τη σωστή απάντηση.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ε.Δ.Ε.Σ.	α. Ιδρύει νεολαιίστικη οργάνωση, την Ε.Π.Ο.Ν.
2. Ε.Κ.Κ.Α.	β. Ανατινάσσει τα γραφεία της προδοτικής, φασιστικής οργάνωσης Ε.Σ.Π.Ο.
3. Ε.Α.Μ.	γ. Αποτελεί ένα είδος κυβέρνησης της ελεύθερης Ελλάδας.
4. Π.Ε.Α.Ν.	δ. Ιδρύει αντάρτικο σώμα με το οποίο δρα κυρίως στην περιοχή της Γκιώνας.
	ε. Δίνει την πρώτη μάχη στα Ρυκά της Παρνασσίδας.
	στ. Συμμετέχει στην ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου με το ένοπλο σώμα Ε.Ο.Ε.Α.

[Μονάδες 8]

Απάντηση: 1στ, 2δ, 3α, 4β

β. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω Συμφώνων:

- «Αντιδιεθνιστικό Σύμφωνο»
- «Σύμφωνο Μολότωφ – Ρίμπεντροπ»
- «Σύμφωνο της Άγκυρας»
- «Σοβιετοκεμαλικό Σύμφωνο Φιλίας»

[Μονάδες 16]

Απάντηση:

Βλέπε σχολικό βιβλίο “Ιστορία νεότερη και σύγχρονη”, Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη, ΟΕΔΒ:

- “Αντιδιεθνιστικό Σύμφωνο” σελ. 236 : συμμαχία μεταξύ Γερμανίας, Ιταλίας και Ιαπωνίας (1936). Είχε ως σκοπό τον αγώνα κατά του κομμουνισμού και την υποστήριξη των φασιστικών καθεστώτων.
- “Σύμφωνο Μολότωφ – Ρίμπεντροπ” σελ. 238 – 239: Από το μέρος του ο Χίτλερ .... (Πολωνία – Λιθουανία – Εσθονία – Λετονία).
- “Σύμφωνο της Άγκυρας” σελ. 96 – 97: Έτσι, για να διασφαλίσει τα οικονομικά της συμφέροντα, ... για την αναδιοργάνωση της τουρκικής αστυνομίας.
- “ Σοβιετοκεμαλικό Σύμφωνο Φιλίας” σελ. 97 – 98: Μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και του καθεστώτος του Κεμάλ ... για τα δικά της συμφέροντα.

ΘΕΜΑ Β1

Με βάση το κείμενο που σας δίνεται και τις ιστορικές σας γνώσεις να κρίνετε την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά τα έτη 1928 – 1932.

“Αλλά θα στηρίξωμεν ακόμη αποτελεσματικώτερον το κοινωνικόν καθεστώς δια της επιβαλλομένης αμέσου και ριζικής μεταρρυθμίσεως του εκπαιδευτικού μας συστήματος, εφόσον εκατοντάδες σχολείων της κλασσικής λεγομένης εκπαιδεύσεως εξακολουθούν να εξαπολύουν κατ’ έτος χιλιάδας νέων ατελέστατα συνήθως μορφωμένων, ανικάνων ουσιαστικώς δια κάθε παραγωγικήν εργασίαν, το μέλλον μας δε δεν ημπορεί παρά να είναι σκοτεινόν και το κράτος εργάζεται προφανώς δια να παρασκευάση τον μέλλοντα στρατόν της κοινωνικής ανατροπής. Είμαι βέβαια θιασώτης της κλασσικής εκπαιδεύσεως αλλά δι’ ελαχίστην αναλογίαν της σπουδαζούσης νεολαίας, δια τους ολίγους εκλεκτούς, οι οποίοι θα αποτελέσουν την ηγεσίαν της αύριον. Εις τους εκλεκτούς τούτους κατατάσσω όλους εκείνους, οίτινες προερχόμενοι έστω εκ των κατωτέρων στρωμάτων θα ηρίστευον εις το δημοτικόν σχολείον και εις τους οποίους, εφ’ όσον είναι άποροι, το κράτος θα έδιδεν υποτροφίας δια να συνεχίσουν την περαιτέρω μόρφωσίν των. Δια τους πολλούς τους φοιτώντας

εις τα σχολεία της Μ. Εκπαιδεύσεως, η κλασική λεγομένη εκπαίδευση είναι στείρα απολύτως και άγονος.

Αλλά και το δημοτικόν σχολείον, το οποίον μορφούμενων εις σχολείον εργασίας πρέπει σοβαρώς να μεριμνήσωμεν, όπως καταστή γενικώς εξατάξιον, με την ευχήν όπως βραδύτερον γίνη και επτατάξιον. Δεν αντιλαμβάνομαι ως σχολείον γενικής μόνο μορφώσεως.

Πιστεύω ότι κατά τα τελευταία έτη της εν αυτώ φοιτήσεως δυνάμεθα κυρίως εις τα σχολεία των γεωργικών περιφερειών να μεταδώσωμεν εις τους μαθητάς ποσόν πρακτικών γεωργικών γνώσεων, αι οποίαι θα τους καταστήσουν ικανωτέρους εις την καλλιέργειαν της γης και εάν ακόμη δεν έχουν τα μέσα ή την ευκαιρίαν να συμπληρώσουν την γεωργικήν των μόρφωσιν δια της φοιτήσεως εις πρακτικόν γεωργικόν σχολείον. Εννοείται άλλος τε ότι δεν θίγω παρά εις γενικωτάτας μόνον γραμμάς το πρόβλημα το κατ' εξοχήν πολύπλοκον και δυσχερές».

Τάσου Μιχαλακέα, *Ιστορική σύνθεσις*, σ. 630 – 631

[Μονάδες 25]

Απάντηση:

Η διατύπωση του ερωτήματος καθιστά απαραίτητη τη σύγκριση αυτής της προεκλογικής ομιλίας του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη το 1928 -η οποία μας παρατίθεται- με το πραγματικό του έργο στην εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της τελευταίας μεγάλης διάρκειας πρωθυπουργίας του από τον Αύγουστο του 1928 έως το Μάιο του 1932.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το έργο του, θα χρησιμοποιήσουμε το σχολικό μας εγχειρίδιο, σελ. 203 Στον εσωτερικό τομέα, κατά την περίοδο 1928-1932 ..... έως σελ. 207 υπήρξε πολύ σημαντική.

Κάνοντας τη σύγκριση με τα όσα αναφέρει στην προεκλογική του ομιλία, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό πραγματοποίησε τα όσα υποσχέθηκε. Οι βασικές δηλ. προεξαγγελίες της προεκλογικής αυτής ομιλίας του Βενιζέλου εφαρμόστηκαν με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Έγινε προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα σχολείο που και ουσιαστική γνώση να παρέχει και τις κοινωνικές ανάγκες να λαμβάνει υπόψη του. Είναι χαρακτηριστικό της πολιτικής σκέψης του Βενιζέλου το ότι, αν και ο ίδιος είναι θιασώτης της κλασικής παιδείας-όπως ισχυρίζεται- πιστεύει ότι αυτή είναι χρήσιμη για ένα μικρό μόνο κομμάτι της σπουδαζούσης νεολαίας, ενώ πιο ωφέλιμο για τον τόπο είναι να δοθεί έμφαση στην πρακτική εκπαίδευση, για την απόκτηση από τους μαθητές δεξιοτήτων χρήσιμων για τη ζωή τους (όπως, για παράδειγμα, αναφέρεται στους μαθητές γεωργικών περιφερειών, που πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις χρήσιμες για την καλλιέργεια της γης).

Μέσα από μια τέτοια συλλογιστική, ο Βενιζέλος ως πρωθυπουργός έδωσε έμφαση, ώστε η παρεχόμενη γνώση να αποκτήσει περισσότερο πρακτικό χαρακτήρα. Έτσι, η τομή που πραγματοποιήθηκε στα εκπαιδευτικά πράγματα με τη μεταρρύθμιση αυτή του Βενιζέλου είχε δύο κύριους άξονες: την ανάπτυξη των τεχνικών και

επαγγελματικών σχολών και τη βελτίωση των συνθηκών παροχής της παιδείας. Πιο συγκεκριμένα, η υποχρεωτική εκπαίδευση έγινε από τετραετής εξαετής –με προοπτική αργότερα να γίνη και επταετής, όπως αναφέρεται και στην προεκλογική ομιλία – εισήχθη για πρώτη φορά η διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας στα γυμνάσια και ιδρύθηκαν 3.000 περίπου νέα σχολεία.

ΘΕΜΑ Β2

Μελετώντας την πηγή που σας δίνεται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να περιγράψετε τις οικονομικές δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται οι Έλληνες αστοί κατά το 19^ο αιώνα.

«Το ζήτημα όμως που ενδιαφέρει περισσότερο εδώ είναι τα αποτελέσματα της μεταπρατικής ιδεολογίας. Γιατί οι μικρόπνοες οικονομικές δραστηριότητες του καθενός αστού ατομικά, στηριζόμενες στη αποφυγή κάθε κινδύνου και στην επιδίωξη υψηλού και γρήγορου κέρδους καθόριζαν και τα όρια της συλλογικής πρακτικής της τάξης του, όρια οικονομικά και πολιτικά. Σε αντίθεση με τους δυτικούς συναδέλφους τους οι έλληνες αστοί είχαν διαστρεβλωμένη αντίληψη πολλών βασικών αναγκών του καπιταλισμού, όπως είναι π.χ. οι ανάγκες για προστατευτισμό ή για μια αναπτυγμένη εσωτερική αγορά. Αντιλαμβάνονταν τους δασμούς σαν μέσο για ν' αυξήσουν όχι την ανταγωνιστικότητά τους αλλά τις τιμές τους και το βραχυπρόθεσμο κέρδος ... Γιατί άραγε (η αστική τάξη) θα επιχειρούσε να κυριαρχήσει στην πολιτική; Για ατομικά προνόμια που μπορούσαν ν' αποκτήσουν με τη δωροδοκία και την πατρωνεία; Τι αξία θα είχε μια μακρόχρονη πολιτική κυριαρχία για άτομα που ο ορίζοντας των προβλέψεών τους έφθανε μόνο λίγους μήνες πιο πέρα και η μεγαλύτερη φιλοδοξία τους ήταν να πετύχουν απόσβεση του κεφαλαίου τους σ' ένα ή δύο χρόνια; Ποιοι πόροι θα τροφοδοτούσαν την κεφαλαική σώρευση, αφού οι πρωταρχικές φροντίδες του μεγαλοαστού ήταν, όχι μόνο τότε αλλά και στην Ελλάδα του 20ου αιώνα, να αποταμιεύει ή και να επενδύει ένα μέρος του πλούτου του εξωτερικό, ν' αγοράζει σπίτια και ν' αποθησαυρίζει χρυσές λίρες;»

Γ. Δερτιλή, *Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση (1880-1909)*, σ.95-96
[Μονάδες 25]

Απάντηση:

Η οικονομική πολιτική που ακολουθούν οι έλληνες αστοί έχει σχέση κυρίως με τη χρηματοδότηση του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου (και δευτερευόντως με άλλες κερδοσκοπικές και χρηματιστικές δραστηριότητες, όπως τοκογλυφία, μεταλλεία κ.α.), μια οικονομική δραστηριότητα που οδηγεί στο μεταπρατικό χαρακτήρα της τάξης αυτής και κατ' επέκταση της ελληνικής οικονομίας. Οι Έλληνες αστοί (ντόπιοι και της διασποράς) δεν είναι βιομήχανοι, είναι μεταπράτες. Όταν κάποιες ελάχιστες φορές επενδύουν στη βιομηχανία, τα όποια κέρδη δεν τα επανεπενδύουν σε παραγωγικούς τομείς, αλλά σε ξένες αγορές ή τράπεζες, σε

ακίνητα ή τα αποθησαυρίζουν σε χρυσές λίρες, (ή και σε αγορά γης, π.χ. Τα $\frac{3}{4}$ των τσιφλικιών της Θεσσαλίας αγοράστηκαν το 1881 από Έλληνες αστούς των παροικιών).

Ως αποτέλεσμα, η Ελλάδα κατά την εποχή αυτή παραμένει χώρα αγροτική με διογκωμένο τον τριτογενή τομέα της οικονομίας (παροχή υπηρεσιών, εμπόριο, πιστοδοτικές υπηρεσίες) και διέπεται από προκαπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής και από έναν έντονο μεταπρατικό χαρακτήρα, τον οποίο ακριβώς δίνει η μεταπρατική δραστηριότητα των αστών, το να ασχολούνται δηλ. κυρίως με το να εισάγουν στην Ελλάδα ξένα βιομηχανικά προϊόντα της Δύσης και να εξάγουν αντίστοιχα ελληνικά γεωργικά προϊόντα και πρώτες ύλες. Δείτε και σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 7-8 Τόσο οι έλληνες αστοί των παροικιών ..... που μείωνε την ανταγωνιστικότητά τους. Επίσης, σελ. 10, Συμπερασματικά η Ελλάδα, ... οι προκαπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αξιολόγηση ΟΜΑΔΑΣ Α' : Τα θέματα ήταν προσιτά, χωρίς δυσκολίες κατανόησης. Ήταν σαφώς διατυπωμένα, με αναφορές σε συγκεκριμένα σημεία του βιβλίου. Όσον αφορά επίσης στους ορισμούς που ζητήθηκαν (ή την ερώτηση αντιστοίχισης), η απάντηση σε αυτά κρίνεται εύκολη, ιδιαίτερα αν συγκριθεί με αντίστοιχους ορισμούς που ζητήθηκαν την περσινή χρονιά.

Αξιολόγηση ΟΜΑΔΑΣ Β' : Τα κείμενα των πηγών παραπέμπουν το μαθητή σε συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες του σχολικού βιβλίου, χαρακτηρίζονται επομένως από σχετική ομαλότητα, με την προϋπόθεση ότι κατέχει το ιστορικό γεγονός και το γενικότερο ιστορικό πλαίσιο της περιόδου στην οποία αυτό εντάσσεται. Ειδικότερα, το Θέμα Β1, απαιτεί από το μαθητή να προβεί και στο σχολιασμό του γεγονότος παραθέτοντας την προσωπική του κρίση, αλλά και σε αυτό μπορεί να αντεπεξέλθει σχετικά εύκολα.

Συνολική αξιολόγηση: Τα θέματα κρίνονται αναμενόμενα (και είχαν όλα επισημανθεί στα μαθήματα της Ώθησης, ιδιαίτερα στα επαναληπτικά), καλύπτουν ένα σημαντικό τμήμα της ύλης και απαιτούν σχετική αξιοποίηση της κριτικής - συνδυαστικής ικανότητας των μαθητών. Πάντως, θεωρούνται προσιτά για το διαβασμένο μαθητή. Ο καλά προετοιμασμένος μαθητής μπορεί να αντεπεξέλθει άριστα στην εξέταση.